

ΘΕΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΩΝ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ 2008
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ:
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ
ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ

ΟΜΑΔΑ

ΘΕΜΑ Α1

Α1.1. Να γράψετε στο τετράδιό σας τους αριθμούς της Στήλης Α (γεγονότα) αντιστοιχίζοντάς τους με τις χρονολογίες της Στήλης Β (περισσεύουν δύο χρονολογίες).

Στήλη Α: ΓΕΓΟΝΟΤΑ	Στήλη Β: ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΕΣ
1. Απόβαση ελληνικού στρατού στη Σμύρνη	1927
2. Εμφάνιση της κοινοβουλευτικής ομάδας των Ιαπώνων	1923
3. Ίδρυση της Τράπεζας της Ελλάδος	1920
4. Συμφωνία της Άγκυρας	1919
5. Σύμβαση της Λοζάνης	1906
	1908
	1930

Μονάδες 10

ΘΕΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΩΝ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ 2008

A1.2. Να αιτιολογήσετε γιατί:

- α. Ήταν θετική η συμβολή της υπερπόντιας μετανάστευσης στην ελληνική οικονομία πριν από τους Βαλκανικούς πολέμους.
- β. Στην Ελλάδα κατά το τελευταίο τέταρτο του 19^{ου} αιώνα δεν προέκυψαν ταξικά κόμματα.
- γ. Η συνεργασία Κεμάλ – Μπολσεβίκων λειτούργησε ως ταφόπετρα του Ποντιακού ζητήματος.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Α2

A2.1. Με ποιους τρόπους υποκινήθηκε και μεθοδεύτηκε ο πρώτος διωγμός του 1914 εναντίον των Ελλήνων της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας;

Μονάδες 15

A2.2. Ποια ήταν η στάση της Ελληνικής Κυβέρνησης (μονάδες 5) και ποια ήταν η αντίδραση των Μεγάλων Δυνάμεων (μονάδες 5) αμέσως μετά την επίσημη έκδοση του πρώτου ενωτικού Ψηφίσματος των Κρητών (24 Σεπτεμβρίου 1908) και μέχρι το 1910;

Μονάδες 10

ΟΜΑΔΑ Β΄

ΘΕΜΑ Β1

α. Ποια επίπτωση είχε για την ελληνική οικονομία η ήττα του Βενιζέλου στις εκλογές του Νοεμβρίου του 1920;

Μονάδες 10

β. Πώς η νέα κυβέρνηση αντιμετώπισε το οικονομικό αδιέξοδο, που δημιουργήθηκε από την ανάκληση του ιδιόμορφου εξωτερικού δανείου, το οποίο είχε εγκριθεί

ΘΕΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΩΝ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ 2008
από τους Συμμάχους, για να χρηματοδοτηθεί η συμμετοχή
της Ελλάδας στον Α Παγκόσμιο πόλεμο;

Μονάδες 15

Στην απάντησή σας να συνδυάσετε τις ιστορικές σας γνώσεις με τις σχετικές πληροφορίες που παρέχει το ακόλουθο κείμενο.

Κείμενο

Τελικά, το 1922 η κυβέρνηση επέβαλε έναν ιδιότυπο συνδυασμό υποτίμησης και εσωτερικού δανείου. Όσοι κατείχαν τραπεζογραμμάτια¹ (δηλαδή περίπου οι πάντες, όλα τα φυσικά και νομικά πρόσωπα στην Ελλάδα) υποχρεώθηκαν να τα διχοτομήσουν, να ανταλλάξουν το μισό τραπεζογραμμάτιο με κρατικά ομόλογα και να κρατήσουν το άλλο μισό, το οποίο διατήρησε την ονομαστική αξία τού ολοκλήρου. Αλλά και τα νέα χρηματικά μέσα που απέκτησε έτσι το Δημόσιο δεν έσωσαν την κατάσταση: απορροφήθηκαν πολύ γρήγορα από τις συνεχώς αυξανόμενες δημόσιες δαπάνες και τον πληθωρισμό.

τραπεζογραμμάτιο: χαρτονόμισμα

Γ.Β. Δερτιλής, *Ιστορία του Ελληνικού Κράτους 1830-1920*, τ. Β΄,
Βιβλιοπωλείον της ΕΣΤΙΑΣ, Αθήνα 2005, σ.886

ΘΕΜΑ Β2

Αφού αξιοποιήσετε τις πληροφορίες από το ακόλουθο κείμενο και τις συνδυάσετε με τις ιστορικές σας γνώσεις, να αναφέρετε:

α. Γιατί δόθηκε προτεραιότητα στην εγκατάσταση των προσφύγων στη Μακεδονία και τη Δυτική Θράκη;

Μονάδες 10

β. Ποια μέτρα πήρε η ΕΑΠ για την αγροτική αποκατάσταση των προσφύγων;

Μονάδες 15

Κείμενο

Οι ελληνικές κυβερνήσεις εγκαθιστούν τους πρόσφυγες κυρίως στις πιο εύφορες ελληνικές χώρες, στη Μακεδονία και τη Δυτική Θράκη, είτε αγροτικά είτε αστικά. Επιδιώχθηκε πρώτα ν' αποκατασταθούν στις περιουσίες που είχαν εγκαταλείψει οι Τούρκοι, αλλά, επειδή οι οικισμοί ήταν συγκριτικά λίγοι κτίστηκαν εκατοντάδες νέοι συνοικισμοί, ορισμένοι από τους οποίους αργότερα εξελίχθηκαν σε αξιόλογα οικονομικά κέντρα. Οι κυβερνήσεις τούς δίνουν γαίες και τα πρώτα μέσα και ζώα για την καλλιέργεια της γης. Στις χώρες αυτές ιδίως προβαίνουν ακόμη στην εκτέλεση μεγάλων έργων πολιτισμού, ανοίγουν δρόμους, κατασκευάζουν γέφυρες, εκτελούν μεγάλα λιμενικά έργα· επίσης εκτελούν μεγάλα εγχειροβελτιωτικά και αρδευτικά έργα, κυρίως σε τρεις περιοχές, στις πεδιάδες των Σερρών, της Δράμας και της Θεσσαλονίκης: διευθετούν προς όφελος της γεωργίας κοίτες χειμάρρων και μεγάλων ποταμών, όπως του Αξιού, του Στρυμόνα κλπ., που με τις πλημμύρες τους νέκρωναν τις παρόχθιες γαίες σε μεγάλο βάθος, αποξηραίνουν λίμνες [...] και τις γαίες τις παραδίδουν σε ακτήμονες πρόσφυγες και γηγενείς. Έπρεπε ακόμη να γίνουν εξυγιαντικά έργα, για να καταπολεμηθούν οι ελώδεις πυρετοί, ο τύφος, η φυματίωση, να ιδρυθούν ιατρικοί σταθμοί, φαρμακεία κλπ. Τα μεγάλα αρδευτικά έργα μεταβάλλουν την ανάγλυφη όψη της Μακεδονίας και προκαλούν το θαυμασμό των πολιτισμένων λαών.

Απ. Βακαλόπουλος, *Νέα Ελληνική Ιστορία*, σσ. 383-385

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΟΜΑΔΑ Α΄

ΘΕΜΑ 1^ο

- A.1.1.** 1. Απόβαση ελληνικού στρατού στη Σμύρνη → 1919
2. Εμφάνιση της Κοινοβουλευτικής ομάδας των Ιαπώνων → 1906
3. Ίδρυση της Τράπεζας της Ελλάδος → 1927
4. Συμφωνία της Άγκυρας → 1930
5. Σύμβαση της Λοζάνης → 1923

A.1.2.

α. Με την υπερπόντια μετανάστευση αντιμετώπιστηκε η αγροτική κρίση, η οποία, κατά την εποχή αυτή, πριν από τους βαλκανικούς, πήρε μεγάλες διαστάσεις. Η μετανάστευση στις ΗΠΑ όχι μόνο εκτόνωσε τις κοινωνικές εντάσεις που δημιουργήσε η σταφιδική κρίση αλλά πολύ γρήγορα ενίσχυσε την οικονομία της υπαίθρου μέσω των πολύ σημαντικών εμβασμάτων των μεταναστών (σελίδα 48).

β. Αντίθετα με άλλες χώρες της Ευρώπης, στο τελευταίο τέταρτο του 19^{ου} αιώνα δεν προέκυψαν ταξικά κόμματα γιατί στην Ελλάδα πολλές κοινωνικοοικονομικές αντιθέσεις αμβλύνονταν μέσω των πελατειακών σχέσεων και με τη μεγάλη, συγκριτικά με άλλες χώρες, κοινωνική κινητικότητα. Επίσης δεν προέκυψαν ταξικά κόμματα γιατί τα δύο μεγάλα κόμματα δεν προσπάθησαν να δώσουν ένα τοπικό ή κοινωνικό – ταξικό στίγμα. Παρατηρείται επίσης σχετική αυτονομία της πολιτικής ελίτ από την κοινωνία. Όμως, όλα τα κόμματα απευθύνονταν ιδιαίτερα στους αγρότες που αποτελούσαν το μεγαλύτερο μέρος του ενεργού πληθυσμού. (σελίδα 84).

γ. Η συνθήκη φιλίας και συνεργασίας μεταξύ Κεμάλ-Μπολσεβίκων (Μάρτιος 1921) έδωσε στον αδύνατο ως τότε Κεμάλ την οικονομική, στρατιωτική και ηθική δυνατότητα να συνεχίσει τις επιχειρήσεις του κατά των Ποντίων. Ακόμη η συνθήκη αυτή έκανε τον Κεμάλ να εμφανιστεί στη Συνδιάσκεψη του Λονδίνου με υπερβολικές απαιτήσεις, που λόγω της ιστορικής συγκυρίας δεν απορρίφθηκαν από τις νικήτριες Δυνάμεις, παρά το γεγονός ότι ήταν σύμμαχοι με τους Έλληνες (σελίδες 251-252).

ΘΕΜΑ Α2

A.2.1. Σελίδες 138-139 σχολικού βιβλίου «Τους πρώτους μήνες ... Ελλήνων» και «Οι καταπιέσεις ... εκτελέστηκαν» (προαιρετικά).

A.2.2. Σελίδες 217-218 σχολικού βιβλίου

«Σε λαϊκή συγκέντρωση στα Χανιά ... πολιτική προσωπικότητα στην Κρήτη».

ΟΜΑΔΑ Β΄

ΘΕΜΑ Β1

Το Νοέμβριο του 1920 το κόμμα των Φιλελευθέρων ηττήθηκε στις εκλογές και ο έκπτωτος από το 1917 βασιλιάς Κωνσταντίνος επέστρεψε στην Ελλάδα. Αυτό έδωσε την αφορμή στους Συμμάχους να εκφράσουν καθαρότερα την αλλαγή της στάσης τους απέναντι στην Ελλάδα, αφού είναι γνωστό ότι έτρεφαν δυσαρέσκεια στο πρόσωπο του βασιλιά από τα χρόνια του Α΄ Παγκοσμίου πολέμου (1914-1918) εξαιτίας των φιλογερμανικών αισθημάτων του. Μια από τις ενέργειες στις οποίες προέβησαν ήταν να αποσύρουν σε αντίποινα την κάλυψη του χαρτονομίσματος, ανακαλώντας το ιδιόμορφο δάνειο στο οποίο είχαν προχωρήσει το 1917 προκειμένου η χώρα υπό τον Βενιζέλο να αναλάβει το κόστος της συμμετοχής της στον Α΄ Παγκόσμιο πόλεμο. Έτσι, ένα σημαντικό τμήμα της νομισματικής κυκλοφορίας βρέθηκε χωρίς αντίκρισμα. Επιπλέον, από το 1918 και μετά, ο κρατικός ισολογισμός έκλεινε με παθητικό, ενώ ταυτόχρονα η παρουσία στη Μικρά Ασία εξελίχθηκε σε σκληρό και δαπανηρό πόλεμο. Τα οικονομικά προβλήματα της χώρας ολοένα και οξύνονταν, με αποτέλεσμα το Μάρτιο του 1922 τα δημοσιονομικά δεδομένα να φτάσουν σε πλήρες αδιέξοδο.

Μέσα σ' αυτές τις συνθήκες η νέα αντιβενιζελική κυβέρνηση επιχείρησε να εξέλθει από το οικονομικό τέλμα με έναν απροσδόκητο τρόπο. Λίγους μήνες πριν από την κατάρρευση του ελληνικού μετώπου στη Μικρά Ασία, η κυβέρνηση προέβει σε ένα πρωτότυπο μέτρο που συνδύαζε την υποτίμηση του χαρτονομίσματος και τον εσωτερικό αναγκαστικό δανεισμό με τη μορφή της διχοτόμησης του χαρτονομίσματος. Οι κάτοχοι χαρτονομισμάτων, δηλαδή «οι πάντες, όλα τα φυσικά και νομικά πρόσωπα στην Ελλάδα», όπως σημειώνει ο Δερτιλής, υποχρεώθηκαν να τα διχοτομήσουν, να ανταλλάξουν δηλαδή το δεξιό μέρος με ομολογίες του Δημοσίου και να κρατήσουν το άλλο μισό, το αριστερό τμήμα του τραπεζογραμματίου, το οποίο εξακολουθούσε να κυκλοφορεί στο 50% της αναγραφόμενης αξίας του. Έτσι οι Έλληνες πολίτες βρέθηκαν από τη μια στιγμή στην άλλη να έχουν χάσει το 50% της αξίας των χρημάτων τους. Η επιχείρηση στέφθηκε από επιτυχία, το κράτος απέκτησε 1.200.000 δραχμές και το 1926 επαναλήφθηκε το πείραμα. Αλλά το μέτρο αυτό που εφάρμοσε το Δημόσιο δεν έσωσε την κατάσταση. Το ποσόν που συγκεντρώθηκε εξανεμίστηκε σε βραχύ διάστημα από τον πληθωρισμό και

ΘΕΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΩΝ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ 2008

τις συνεχώς αυξανόμενες δημόσιες δαπάνες, ενώ δεν στάθηκε ικανό να προλάβει τη Μικρασιατική καταστροφή και τις βαρύτερες συνέπειές της. Τέλος, σημειώνουμε ότι αυτή η οικονομική πολιτική είχε και βαρύτατο κοινωνικό κόστος, καθώς η εμπιστοσύνη του λαού κλονίστηκε βαθύτατα απέναντι στο κράτος.

ΘΕΜΑ Β2

α. Σελίδα 154 «Εξάλλου δόθηκε προτεραιότητα...παραμεθόριες περιοχές».

β. Η ΕΑΠ διέκρινε την αποκατάσταση των προσφύγων σε αστική (παροχή στέγης στις πόλεις) και αγροτική (παροχή στέγης και κλήρου στην ύπαιθρο).

Η τελευταία στο μεγαλύτερο μέρος της ήταν έργο της ΕΑΠ. Η εγκατάσταση των προσφύγων έγινε σε εγκαταλελειμμένα χωριά κυρίως των περιοχών της Μακεδονίας, της Κρήτης, της Λέσβου γιατί εκεί βρίσκονταν οι περιουσίες που είχαν εγκαταλειφθεί από τους Τούρκους, σε νέους συνοικισμούς προσαρτημένους σε χωριά και σε νέους, αμιγώς προσφυγικούς συνοικισμούς. Μάλιστα, όπως αναφέρεται από το συγγραφέα του παραθέματος Απ. Βακαλόπουλο, στις περιοχές αυτές κτίστηκαν εκατοντάδες νέοι συνοικισμοί οι οποίοι μάλιστα αναδείχθηκαν σε αξιόλογα οικονομικά κέντρα.

Στόχος της ΕΑΠ ήταν αφενός η εξασφάλιση στέγης και καλλιεργήσιμων αγροτεμαχίων. Ο παραχωρούμενος κλήρος ποίκιλε ανάλογα με το μέγεθος της καλλιέργειας και τη δυνατότητα άρδευσης. Συνήθως ο κλήρος δεν αποτελούσε ενιαία έκταση, αλλά τεμάχιο αγρών που βρίσκονταν σε διαφορετικές τοποθεσίες. Στην αρχή η διανομή από τις υπηρεσίες εποικισμού ήταν προσωρινή. Θα γινόταν οριστική μετά την κτηματογράφηση από την τοπογραφική υπηρεσία του Υπουργείου Γεωργίας. Οι κυβερνήσεις εκτός από τη γη παρείχαν στους πρόσφυγες ζώα και τα πρώτα μέσα για την καλλιέργεια της γης π.χ. σπόροι, λιπάσματα.

Για τη στέγαση τηρήθηκε το σύστημα της ανέγερσης των οικιών απευθείας από την ΕΑΠ (εργολαβία) ή της ανέγερσης από τους ίδιους τους πρόσφυγες με τη χορήγηση όλων των οικοδομικών υλικών (αυτεπιστασία). Τα κτίσματα ήταν, συνήθως, δύο δωμάτια, μια αποθήκη και ένας στάβλος. Την αξία του παραχωρούμενου κλήρου θα πλήρωναν οι πρόσφυγες με δόσεις. Ο τίτλος που δινόταν στους κληρούχους ήταν τίτλος απλής κατοχής. Θα γινόταν τίτλος πλήρους κυριότητας αργότερα, μετά την αποπληρωμή του χρέους. Μετά τη διάλυση της ΕΑΠ, το 1930, τα χρέη των αγροτών προσφύγων ανέλαβε να εισπράξει η Αγροτική Τράπεζα.

ΘΕΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΩΝ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ 2008

Ο Απ. Βακαλόπουλος συμπληρώνοντας όσα αναφέρθηκαν ανωτέρω σημειώνει ότι οι κυβερνήσεις εκείνων των ετών πραγματοποίησαν μεγάλα δημόσια έργα και έργα πολιτισμού που ανέδειξαν τις περιοχές της Μακεδονίας και της Δυτικής Θράκης, επιταχύνοντας ταυτόχρονα τις διαδικασίες αποκατάστασης. Ειδικότερα προέβησαν σε:

- Διάνοιξη δρόμων, εκτέλεση μεγάλων λιμενικών έργων, κατασκευή γεφυρών.
- Εκτέλεση σημαντικών αρδευτικών και εγχειοβελτιωτικών έργων (ιδίως στις πεδιάδες των Σερρών, της Θεσσαλονίκης και της Δράμας π.χ. διευθέτηση χειμάρρων, αποξήρανση λιμνών.
- Έργα εξυγίανσης για να αντιμετωπιστούν οι αρρώστιες-μάστιγες της εποχής π.χ. φυματίωση, ελονοσία, τύφος.

Το έργο της αποκατάστασης των προσφύγων έχει χαρακτηριστεί τιτάνιο. Μεγάλο μέρος του έργου πραγματοποιήθηκε από το 1924 έως το 1928 και σε αυτό καθοριστικό ρόλο έπαιξε η λειτουργία της ΕΑΠ. Βέβαια, για την υλοποίηση των προγραμμάτων της το ελληνικό κράτος της παραχώρησε τα υλικά μέσα και το ανθρώπινο δυναμικό. Και αν σε κάποιες περιπτώσεις το έργο των κατά τόπους επιτροπών της ΕΑΠ ή του κράτους γινόταν βιαστικά, εμπειρικά και πρόχειρα ή εξυπηρετούσε απλώς άμεσες ανάγκες και πολιτικές σκοπιμότητες, αυτό δεν μειώνει τη σπουδαιότητα του συνολικού έργου που επιτεύχθηκε.

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ Μ. – ΧΟΝΔΡΟΥ Α.